5.5.2022
Yhteiskuntatieteiden tohtori Risto Volanen

Eduskunnan puolustusvaliokunnalle
Eduskunnan puolustusvaliokunta on pyytänyt kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa ”Valtioneuvoston ajankohtaiselonteosta turvallisuusympäristön muutoksesta (VNS 1/2022 vp)”.

Lausunto perustuu menossa olevaan tutkimukseen Suomen turvallisuusympäristön kehityksestä 1521-2022. Sen perusteella ilman Suomen oman konkreettisen turvallisuusympäristön geopoliittisen kehityksen ja puolustuspolitiikan koottua konkreettista analyysiä selonteko on puutteellinen.

Lausunnon sisältö
Tiivistelmä ja yhteenveto – Johdanto – ***Suomen turvallisuusympäristön muodostuminen*** (Stolbovan rauhaan 1617 – Uudenkaupungin rauhaan 1721 – Revanssisotiin – Wienin kongressiin 1815 – Tarton rauhaan 1920 – Teheranin konferenssiin 1943 ja välirauhaan 1944 – Helsingin huippukokoukseen 1997 – Ukrainan sotaan 2022) – ***Erityistilanteiden ja kriisien johtaminen*** (19 s.) – ***LIITE: Pitkä tie Ukrainan sotaan ja Kylmään sotaan 2*** (15 s.)

Suomen turvallisuusympäristön kehitys I

1617

1721

1815

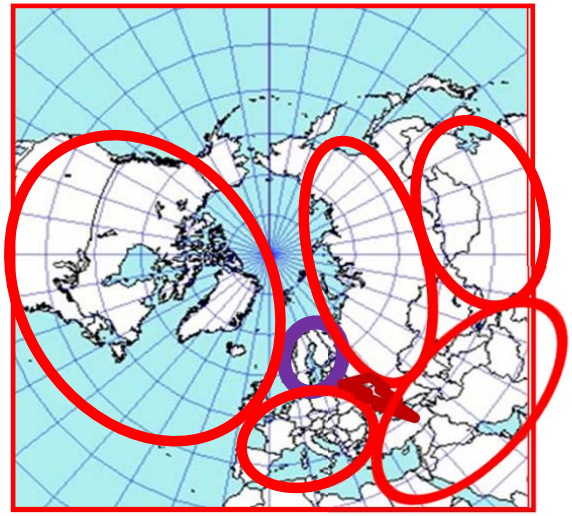
1919

1943

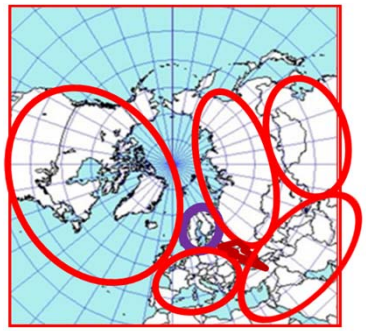

1997

Suomen turvallisuusympäristö on Venäjän ja Atlantin valtojen (Yhdysvallat ja Englanti) välinen myös Saksaa sivuava Itämeren-Jäämeren alue, johon nämä suurvallat ovat pitkän historian aikana kehittäneet omaa ja sen pienten valtioiden turvallisuutta ja rauhaa palvelevaa poliittis-sotilaallista tasapainoa.

Tietyn maantieteellisen alueen vakaan rauhan perustana olevalla poliittis-sotilaallisella tasapainolla tarkoitetaan tilannetta, jossa kukaan alueella ei voi hankkia itselleen uusia etuja, koska kärsii siitä itse enemmän muiden osapuolten vastatoimien vuoksi.

Suomen turvallisuusympäristön kehitys II

Autonominen Suomi syntyi osana ympäristönsä poliittis-sotilaallisen tasapainon kokonaisuutta, joka on historian eri vaiheissa kehittynyt edelleen vahvistamaan itsenäisen Suomen turvallisuuspoliittisen ympäristön vakaata rauhaa myös Ruotsille, Norjalle, Baltian maille, Venäjälle, Englannille ja Yhdysvalloille.

Naton laajeneminen Jäämeren-Itämeren alueella merkitsee sen pitkään kehittyneen ja vakiintuneen poliittis-sotilaallisen vakaan tasapainon suurinta rakenteellista muutosta sitten Napoleonin sotien.

Historian kokemuksen mukaan sellainen saa valtioista riippumatta aina tavalla tai toisella ennemmin tai myöhemmin aikaan samaan mittaluokkaan suuntautuvien poliittis-sotilaallisten liikkeiden ja vastaliikkeiden ketjun – mihin selontekokin viittaa.

Suomen turvallisuusympäristön kehitys III

Toisen maailmansodan jälkeen Yhdysvallat on ollut ja tulee jatkossakin olemaan keskeinen osa poliittis-sotilaallista tasapainoa Suomen turvallisuusympäristössä, missä toinen sotilaallinen suurvalta Venäjä on vanhastaan maaniteellisesti läsnä Suomen rajanaapurina.

Nykyinen pohjoinen järjestys on palvellut kummankin sotilaallisen suurvallan kuten alueen pienten valtioiden vakaata turvallisuutta välttäessään alueella suurvaltojen keskinäisen rakenteellisen pysyvän sotilaallisen kontaktin, vaarallista eskalaatiota, hätäjarrutuksen ratkaisuna etupiirijakoa ja sotaa.

Suomen turvallisuusympäristön kehitys IV

Viimeisen vuosikymmenen aikana suurvaltojen sotilaallinen läsnäolo ja eskalaatio ovat voimistuneet Suomen turvallisuuspoliittisessa ympäristössä, ja sen hillitä on Suomen turvallisuuspolitiikan keskeinen tehtävä, mutta edelleen voimistuminen Ukrainan sodan olosuhteissa lisää riskiä sodan horisontaaliseen eskalaatioon myös pohjoisen muuten vakaalle alueelle.

Endgame: No Endgame

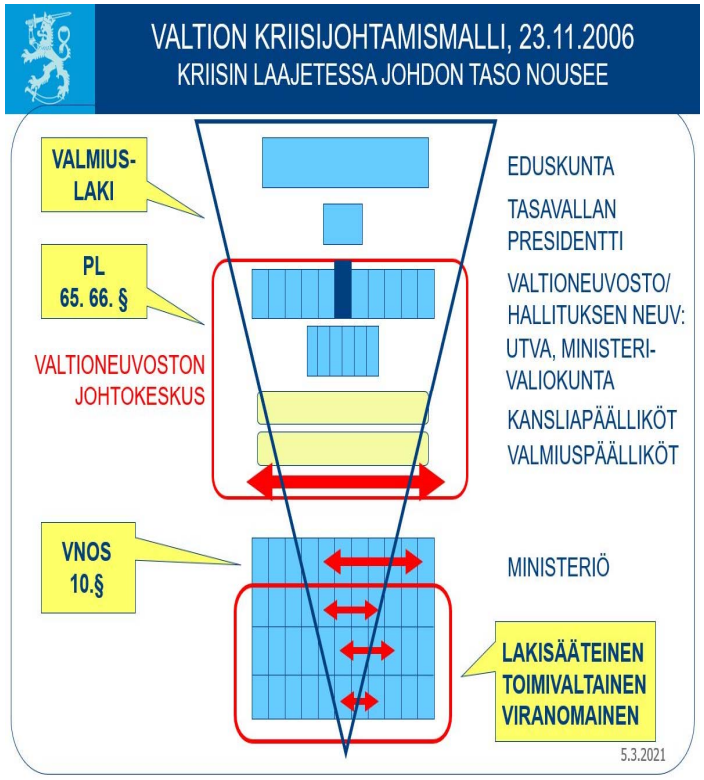
With his strategy to "weaken" Russia, the U.S. president may be turning the Ukraine war into a global one.

Why Finland and Sweden Don't Belong in NATO

Yhdysvalloissa keskustellaan, miten nyt yhdistetään toisiinsa maan oma turvallisuus, Ukrainan sodan Venäjän tavoitteen laajentaminen, Kiina-Venäjä koalition haastaminen, eteneminen Suomen itärajalle ja näin keskinäisellä raja-alueella suoraan sotilaalliseen kontaktiin Venäjän kanssa sekä Suomen ja Ruotsin vastuuseen tulo Baltian puolustuksesta.

Jos Suomesta tulee Naton jäsen, on perusteltua, että sille tulee Venäjän rajapinnassa olevana ja järjestön pohjoisen alueen suurimpana paikallisena sotilasvoimana tämän Naton alueen poliittisen ja sotilaallisen johdon rakenteissa keskeinen rooli eskalaation hallitsemiseksi ja rauhan turvaamiseksi, mikä antaa myös alustan koota yhteen Pohjolan valtiot niille kuuluvaan rooliin Euroopan Unionissa.

Suomen turvallisuusympäristön kehitys V

Valtion siviilikriisien johtamisjärjestelmän kehittäminen tulisi toteuttaa organisaatiolla, jossa johtamisen tasoja voidaan nostaa joustavasti paikallisesta yhden viranomaisen vastuulla olevasta erityistilanteesta laajan kriisin aikana pääministerin johtamaan ja hänen alaisenaan toimivan koordinoivan valmistelun tukemaan toimintaan – ulkopolitiikkaan liittyvien kriisien osalta yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa.